Het betere eind (USA)

“Dit geloof je niet, de Key Bridge is ingestort!” We logeren bij vrienden in Baltimore als Ivar een bericht op z’n telefoon krijgt. Meteen staan we op om de televisie aan te zetten. Gisteren nog zeilden we onder de iconische brug door tijdens een tochtje door de haven. Het containerschip Dali lag toen aan de kade, en viel ons op vanwege de gigantische afmetingen en hoog gestapelde containerlading. Nu kijken we verbijsterd naar de gevolgen van het bizarre ongeluk waarbij de Dali een brugpijler ramde en de brug instortte.

De wrakstukken blokkeren de enige toegang tot de haven, waar ook Luci ligt. Net als alle andere boten, ligt ze daardoor voor onbepaalde tijd vast. Komen onze plannen voor de terugreis naar Nederland nu op losse schroeven te staan? Ivars favoriete uitdrukking – *you can’t control the wind, but you can adjust your sails* – blijkt maar weer eens van toepassing op onze reis. Hoe zouden we onze zeilen deze keer kunnen bijstellen?

Groen graf
We hoeven niet lang na te denken, want onze gastvrouw Evelyn stelt voor om haar moeder Anne te bezoeken. “Ik pluk nog even een paar narcissen uit de tuin.” Anne is vorig jaar op 101-jarige leeftijd overleden en ligt begraven op Serenity Ridge, de eerste begraafplaats in Maryland waar alleen ‘groene begrafenissen’ zijn toegestaan. Dat willen we natuurlijk zien.

De begraafplaats is pas een jaar open en opvallend ruim opgezet – slechts een kwart is bestemd voor graven, de rest bestaat uit bos. We lopen naar het graf van Anne, waar Evelyn de bloemen bij een simpele, maar mooie gedenksteen neerlegt. “Een *green burial* paste zó goed bij hoe Anne in het leven stond”, vertelt Evelyn. “Ze werd begraven in een eenvoudige lijkwade van canvas, zoals de zeilen op de schepen waar ze haar hele leven op had gevaren. Op een bed van stro met bloemen werd ze neergelaten in haar geliefde aarde; ze hield van

tuinieren. Vervolgens werden er liefdevolle woorden gesproken en een paar van haar gedichten voorgelezen."

"Daarna legden haar achterkleinkinderen bloemen op het graf. Na afloop haalden aanwezigen herinneringen op, en genoten ze van het uitzicht en de bitterzoete schoonheid van de dag. Annes natuurlijke terugkeer naar de aarde voelde precies goed; haar groene begrafenis heeft me enorm veel troost gegeven. Dat komt doordat we haar zo'n natuurlijke, persoonlijke en eenvoudige laatste dienst hebben bewezen, en de aarde er niet onnodig mee hebben vervuild."

Traditionele vanzelfsprekendheid
Dan ontmoeten we Steve Kuehne, de begraafplaatsmanager. We vragen hem wat er eigenlijk niet duurzaam is aan een gewoon graf. "In Amerika wordt het lichaam van de overledene standaard gebalsemd. Dat gebruik stamt nog uit de 19e-eeuwse burgeroorlog, toen lichamen vaak over lange afstanden werden vervoerd om ze thuis te begraven. Alle giftige chemicaliën die bij dit conserveringsproces horen, zijn schadelijk voor de natuur én de mensen die ermee werken. Ook zit er een betonnen bak in een uitgegraven graf, wat een forse CO_2-uitstoot veroorzaakt. Verder zijn kisten vaak van kostbaar hardhout, en zitten er allerlei metalen op en aan. En dan heb je nog de grafstenen – die komen vaak van ver, wat voor extra vervuiling zorgt."

"En hoe zit het met cremeren?" willen we weten. "Dat is helaas ook niet zo groen", antwoordt Steve. "Tijdens een crematie worden fossiele brandstoffen gebruikt, waarbij – naast CO_2 – vaak giftige gassen vrijkomen. Plus: crematieresten bevatten geen bruikbare voedingsstoffen."

Biologisch afbreekbaar
We vragen hem hoe zij iemand dan wél groen begraven. "Eigenlijk doen wij het zoals het heel vroeger ging: het lichaam aan de natuur teruggeven, in plaats van het gescheiden te houden van het bodemleven. We doen dus niet aan balsemen en gebruiken geen cement. Wat er verder allemaal gebeurt, is natuurlijk aan de familie – zolang alle materialen maar biologisch afbreekbaar zijn. De meesten kiezen voor een canvas lijkwade, rieten mand of ongelakte houten kist. Wij zorgen voor de gedenksteen, die halen we van een paar mijl verderop. En alleen echte bloemen zijn toegestaan, natuurlijk. De grote voordelen van zo'n *green burial*? Minder vervuiling en een gezondere bodem."

In de natuur
Het klinkt ons als muziek in de oren – we zijn al enthousiast over dit concept sinds we in Nieuw-Zeeland leerden over het natuurgraf van eco-kunstenaar Hundertwasser. Hij geloofde dat zo'n graf een fysiek en geestelijk element heeft: het sluit de materialenkringloop en laat zien dat we onlosmakelijk verbonden zijn met de natuur. Hij liet zich op zijn eigen land begraven.

"Hoe zit het eigenlijk met de regels hier?" vragen we communitymanager Chelsea Berg. "Om de vergunning voor de begraafplaats te krijgen, moesten de eigenaren ervoor zorgen dat de begraafplaats ook in de toekomst onderhouden zou worden", legt ze uit. "Wat heel leuk is, is dat het nu een soort natuurgebied dat

voor iedereen toegankelijk is, en waar we aan natuurherstel doen."

Vandaar dus dat het hier zo prachtig groen is, met zowel een bestaand bos als nieuwe zaailingen. De lente is net begonnen en de bomen lopen uit. We zien volop bloesem en de zangvogels zingen om het hardst. "Er zijn ook veel wandelpaden waar buurtbewoners en vogelspotters op afkomen", voegt Chelsea toe.

Steeds populairder
Chelsea geeft aan dat *green burials* steeds populairder worden.
"Natuurbewustzijn is bezig aan een opmars: mensen maken groenere keuzes, en daar hoort ook het levenseinde bij", legt ze uit. "Begrafenisondernemers weten ons inmiddels aardig te vinden, omdat ook zij dit groeiende marktsegment willen bedienen. En het is natuurlijk mooi meegenomen dat een groene begrafenis meestal een stuk goedkoper is dan een traditionele", vult Steve aan.

Groene standaarden
Terug bij Evelyn ontmoeten we Sue Garonzic. Zij is bestuurslid van de koepelorganisatie *Green Burial Association of Maryland*. "Binnenkort opent er in deze staat een tweede natuurbegraafplaats. Ook zijn hier al acht traditionele begraafplaatsen die ook natuurbegrafenissen aanbieden", vertelt ze.

"Door groen te begraven, kunnen we in de Verenigde Staten jaarlijks heel veel materiaal besparen. Alleen al zo'n 4 miljoen liter balsemvloeistof, zoals formaldehyde, methanol en benzeen. En ook nog ongeveer 2 miljoen vierkante meter hardhouten platen, 2 miljoen ton beton, 17 duizend ton koper en brons, én 65 miljoen ton staal", weet Sue.

"We willen deze transitie versnellen door begraafplaatsen te adviseren, en bij lokale overheden te lobbyen om – waar nodig – de regelgeving aan te passen. Ook zien we graag dat er goede standaarden zijn. Certificering is een belangrijk middel om dit te waarborgen. Zo is ook Serenity Ridge gecertificeerd door de *Green Burial Council*, de nationale organisatie waar we mee samenwerken", vervolgt Sue.

Wereld te winnen
We zijn blij dat de conventionele Amerikaanse manier van begraven – vervuilend, materiaal-intensief en duur – steeds meer concurrentie krijgt van *green burials*. Toch is er nog een wereld te winnen voordat iedereen oude tradities loslaat en nadenkt over diens onvermijdelijke uitvaart. Doe je het groen, dan kun je terecht spreken over het *betere* eind!